

\ Raadsvoorstel

Zaak 649814

Onderwerp: Religieus Erfgoed

Openbaarheid: Openbaar

Portefeuillehouder: Wethouder Delsing

Datum Raad:

\ Samenvatting

In de Erfgoednota 2025 (raad december 2025) wordt ingegaan op Kerken, als belangrijk religieus, maatschappelijk en rijksmonumenteel erfgoed. Gezien een aantal behoeftes en ontwikkelingen rondom de kerken blijkt dat de urgentie voor herontwikkeling en/of herbestemming van kerken groter is, dan aanvankelijk opgenomen in de erfgoednota. Met dit raadsvoorstel wordt enerzijds invulling aan de rol/positie van de gemeente Voerendaal in deze thematiek gegeven. Anderzijds wordt een budget beschikbaar gesteld dat kan fungeren als aanjaagsubsidie bij de herontwikkeling en/of herbestemming van kerken.

\ Conceptbesluit

In te stemmen met het beschikbaar stellen van een budget tot €60.000 als aanjaagsubsidie voor de herontwikkeling en/of herbestemming van kerken.

\ Grondslag

Gelet op het budgetrecht van de raad.

\ Aanleiding

In december 2025 heeft de raad de erfgoednota "Van villa tot Voelender" vastgesteld. Deze nota geeft de prioriteiten op het gebied van erfgoed weer inclusief een doorkijk naar de belangrijkste uitvoeringsmaatregelen in de komende jaren. In het uitvoeringsprogramma bij de erfgoednota is een kerkenvisie niet prioritair opgenomen vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente. Daarmee zou de suggestie kunnen worden gewekt dat deze thematiek minder urgent is. In de periode richting het opstellen van erfgoednota (najaar 2025) is echter versterkt duidelijk geworden dat deze urgentie er wel is, mede gezien het ondersteuningsverzoek van de parochie in Klimmen en mediaberichten over uit te voeren onderhoudsmaatregelen. Daarom is het noodzaak om versnelling aan te brengen in de aanpak van kerken en, tegelijkertijd, de rol van de gemeente te verduidelijken.

\ Doel

Het doel is het behoud van religieus erfgoed te borgen met een duidelijke rolverdeling tussen gemeente en stakeholders.

\ Argumenten en kanttekeningen

Achtergrond

In de gemeente Voerendaal wordt momenteel een viertal kerken ingezet voor de katholieke eredienst. De kernen Ubachsberg, Ransdaal, Klimmen en Voerendaal beschikken over beeldbepalende kerken, die tevens als rijksmonument gekwalificeerd zijn. Naast het beeldbepalende en rijksmonumentale karakter dragen deze kerken ook een grote immateriële waarde mee, beschouwd vanuit maatschappelijk oogpunt en gemeenschapszin. De oudste kerken zijn de kerken in Voerendaal (11e eeuw) en Klimmen (12e eeuw), de jongere kerken bevinden zich in Ubachsberg (19e eeuw), Ransdaal (20e eeuw) en Kunrade (20e eeuw). Deze laatste heeft sinds 2019 geen religieuze functie meer.

De kerken in Ransdaal, Klimmen en Voerendaal zijn onderdeel van de parochiefederatie De Weg. De kerk in Ubachsberg is onderdeel van de parochiefederatie De Pelgrim. Alle kerken zijn in eigendom van het betreffende parochiebestuur, waarbij het bisdom het

canoniek (kerkelijk) recht handhaaft, dat regels stelt over eigendom, gebruik en bestuur van kerkelijke goederen, inclusief gebouwen. Verder blijkt dat er een traject is ingezet om de parochiefederaties van De Weg en De Pelgrim (op termijn) te laten fuseren.

Een tweetal recente ontwikkelingen (In een veel eerder stadium is de noodkerk van Kunrade herbestemd tot gemeenschapsaccommodatie Kunderhoes.) zijn als goed voorbeeld te kwalificeren bij de herontwikkeling en/of herbestemming van kerken in Voerendaal.

1. De kerk in Voerendaal heeft recent een update/upgrade gekregen, waarmee de toekomstbestendigheid vergroot is. Onder andere de toepassing van duurzaamheidsmaatregelen en de toevoeging van een verblijfs-/gemeenschapsruimte heeft ervoor gezorgd dat aan toekomstbestendigheid gewonnen is.
2. De kerk in Kunrade is, met behulp van IBA Parkstad, herontwikkeld tot een kleinschalige woonzorgvoorziening. Het gebouw heeft tevens een sociaalmaatschappelijke wijkfunctie, waarbij de kapelfunctie is behouden.

Samenvattend is daarmee de verwachting dat er voor de kerken in Ubachsberg, Ransdaal, Klimmen een herontwikkelings-, herbestemmings- en/of verduurzamingsopgave ontstaat.

Beleid

In december 2025 heeft de raad de erfgoednota "Van villa tot Voelender" vastgesteld. Deze nota geeft de prioriteiten op het gebied van erfgoed weer inclusief een doorkijk naar de belangrijkste uitvoeringsmaatregelen in de komende jaren.

Ten aanzien van kerken stelt de erfgoednota als volgt: "De kerken vragen binnen de monumenten een aparte aanpak vanwege hun religieus karakter. Het is voor de gemeente belangrijk dat er nagedacht wordt over hoe met kerkgebouwen in de toekomst wordt omgegaan, ook als ze hun religieuze functie verliezen, en hoe de kwaliteiten van het gebouw zich verhouden tot aanpassingen die nodig zijn voor het gebruik en de verduurzaming ervan." Een kerkensie zou daarbij nadere duiding kunnen geven aan de toekomst van de kerken. In de erfgoednota wordt daarbij nadrukkelijk gesuggereerd dat hier een samenwerking met andere gemeenten voor de hand ligt: het betreft immers een issue dat zich breed manifesteert en vergelijkbare componenten kent als bij de aanpak vrijkomende agrarische bebouwing, aanpak retail (leegstand winkels) en de aanpak bedrijventerreinen. Uiteraard allen divers in achtergrond, aanleiding en inleiding, maar maatschappelijk wel dusdanig relevant. Een samenwerking met omliggende gemeenten (of binnen Parkstad) ligt daarbij voor de hand.

In het uitvoeringsprogramma bij de erfgoednota is een kerkensie niet prioritair opgenomen vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente. Daarmee zou de suggestie kunnen worden gewekt dat deze thematiek minder urgent is. In de periode richting het opstellen van erfgoednota (najaar 2025) is echter versterkt duidelijk geworden dat deze urgentie er wel is vanuit het perspectief van de parochies.

Urgentie

Sinds tientallen jaren is er sprake van teruglopend kerkbezoek en verminderd gebruik van religieuze gebouwen. Tegelijkertijd lopen en liepen onderhouds- en renovatiekosten door. Onder andere ten tijde van IBA Parkstad, pakweg tien jaar geleden, zijn hiervoor diverse ontwikkelingen in gang gezet. (Zie ondermeer [Kerkenplan Landgraaf | Projecten | IBA Parkstad](#), [Elisabeth Stiff | Projecten | IBA Parkstad](#), [Kloosters Loreto & Damiaan | Projecten | IBA Parkstad](#) en [OLV van Altijddurende Bijstand Kunrade | Projecten | IBA Parkstad](#).)

Binnen de twee federaties die binnen Voerendaal actief zijn, is in minimaal twee gevallen duidelijk dat er urgente issues zijn:

1. In december 2025 is door een delegatie van het kerkbestuur van Klimmen (federatie De Weg) aangegeven dat de liquiditeit van de betreffende parochie op

korte termijn onder druk komt te staan. Mede doordat het kerkbezoek sterk is afgenomen naar “een tiental personen” per weekend. Dit is begin 2026 opgevolgd met een ondersteuningsverzoek.

2. In buurgemeente Simpelveld zijn er zorgen over de onderhoudstoestand van de kerk in Bocholtz (federatie De Pelgrim, waartoe ook de kerk in Ubachsberg behoort). Waarbij in het betreffende media-artikel wordt gesuggereerd dat er “centrumkerken” komen met “hulpkerken”. ([Hoelang blijft Jacobus de Meerderekerk in Bocholtz nog open? 'Je kunt niet alles in stand houden als het financieel onverantwoord is' | De Limburger](#))

Hoewel er geen exacte duidelijkheid is over de problematiek ligt het voor de hand dat er in de gemeente Voerendaal bij minimaal drie kerken een ontwikkelopgave aankomt. Het is daarbij eerder de vraag wanneer een dergelijke opgave komt dan de vraag óf deze er komt. En uiteraard de vraag of er ruimte is om ontwikkelingen in samenhang te kunnen bekijken of dat ze achtereenvolgend zich aandienen. De kerken die daarbij voor Voerendaal in beeld zijn, zijn:

1. [Sint-Theresiakerk \(Ransdaal\) - Wikipedia - Ransdalerstraat 74, 6312 AJ te Ransdaal | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
2. [Sint-Bernarduskerk \(Ubachsberg\) - Wikipedia - Kerkstraat 30, 6367 JE te Voerendaal | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
3. [Sint-Remigiuskerk \(Klimmen\) - Wikipedia - Bij Schoolstraat 6, 6343 CE te Klimmen | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

In de verwachte ontwikkelopgave zijn vele opties mogelijk; van herontwikkeling tot recreatie, tot wonen, tot horeca, vrijwel alle mogelijkheden zijn in beeld gebracht via lokale/regionale en nationale initiatieven (Zie bijvoorbeeld [Herbestemming kerk | Transformatie van religieus erfgoed | Respace](#), [Projecten – Kerk & Co Projecten en opdrachten uitgelicht](#) en [Herbestemming kerkgebouw - SilasGroep - Partner van kerken](#)). Duidelijk is echter ook dat een differentiatie van de herontwikkeling nodig is, gezien de fysieke nabijheid van de betreffende kerken tot elkaar en omliggende gebouwen en hun functies. Dit vraagt om een marktverkenning, vooruitlopend op een business case.

Positie/koers

Het belang van kerken is onmiskenbaar als religieus, maatschappelijk en rijksmonumentaal erfgoed. Het ligt voor de hand om, als gemeente, proactief vanuit de faciliterende rol te handelen als het gaat om het behoud van dit erfgoed en daarmee samenhangende ontwikkelopgave. De gemeente Voerendaal neemt een faciliterende rol in, die past bij de eigendomssituatie én die de eigenaren (de kerkbesturen en hun federaties) in hun leidende positie laat. De gemeente Voerendaal laat daarmee betrokkenheid zien en laat de verantwoordelijkheid voor herontwikkeling, herbesteding en/of verduurzaming bij de gemeenschap, de parochie en de eigenaar van het onroerend goed.

De faciliterende rol van de gemeente bestaat daarbij uit 1) meedenken over proces dat doorlopen kan worden voor herbesteding en het onderzoek dat hiervoor nodig is, 2) een positieve grondhouding bij herbesteding vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid op het gebied van ruimtelijke ordening en 3) een aanjaagsubsidie voor de initiatieffase, waarin een verkenning wordt uitgevoerd richting herontwikkeling en de betreffende business case. Aan dit derde aspect zijn de voorwaarden verbonden dat er, enerzijds, voldoende urgentiebesef en eigenaarschap is bij de kerkbesturen en, anderzijds, maatschappelijk draagvlak aanwezig is ook in relatie tot de ervaringen met het Kernbudget. Gedacht wordt aan een bedrag van €15.000 tot €20.000 per kerk in Ransdaal, Klimmen en Ubachsberg afzonderlijk. een totaal van maximaal €60.000 eenmalig. Aangezien de kerk van Voerendaal recent is verduurzaamd, wordt hiervoor op dit moment geen extra inzet verwacht.

Aanpak

Na besluitvorming door de raad wordt met de betreffende federaties het gesprek aangegaan door het college. Onder andere maatschappelijk belang, urgentiebesef en het verkennen van een mogelijk collectieve aanpak zullen dan aan de orde worden gesteld.

Qua samenwerking zou samenwerking met de gemeente Simpelveld voor de hand liggen, omdat de kerken van Bocholtz en Ubachsberg onder dezelfde federatie ressorteren. Dit zal nader worden verkend. Een bredere samenwerking ligt momenteel niet voor de hand, omdat daarmee het aantal stakeholders en opgaven veel groter wordt, terwijl de oplossingen niet dichterbij komen.

De raad wordt via de P&C-cyclus op de hoogte gehouden van de stand van zaken in dit dossier.

Toezegging

Met dit raadsvoorstel wordt tevens invulling gegeven aan de toezegging 644741.

\ Relaties met programmabegroting en/of visiedocument

"Behouden erfgoed en rijksmonumenten" is als doel opgenomen in de programmabegroting 2026.

\ Financiële, juridische en organisatorische consequenties

De financiële impact van €60.000 eenmalig wordt ten laste gebracht van de vrije budgetruimte die na deze inzet € 138.000 bedraagt.

\ Bekendmaking, uitvoering en communicatie

Na besluitvorming door de raad wordt met de betreffende federaties het gesprek aangegaan door het college. Onder andere maatschappelijk belang, urgentiebesef en het verkennen van een mogelijk collectieve aanpak zullen dan aan de orde worden gesteld.

Qua samenwerking zou samenwerking met de gemeente Simpelveld voor de hand liggen, omdat de kerken van Bocholtz en Ubachsberg onder dezelfde federatie ressorteren. Dit zal nader worden verkend. Een bredere samenwerking ligt momenteel niet voor de hand, omdat daarmee het aantal stakeholders en opgaven veel groter wordt, terwijl de oplossingen niet dichterbij komen.

De raad wordt via de P&C-cyclus op de hoogte gehouden van de stand van zaken in dit dossier.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN VOERENDAAL

namens dezen,
de secretaris,

C.J.H.M. Janssen

Dit document is elektronisch aangemaakt en elektronisch ondertekend.